

L'historiador de l'art: un professional sense veu

La llicenciatura universitària d'Història de l'Art és una de les que, dins l'àrea de les Humanitats, manté un nivell de demanda social més alt. Algunes universitats privades de Madrid l'inclouen dins el seu ventall d'estudis, i en les públiques catalanes on s'imparteix (UB, UAB, UdG, i UdLl) l'oferta de places a primer curs no és petita, ja que supera les cinc-centes. Les peticions d'entrada són encara superiors i per això les notes de tall a les universitats de Barcelona són relativament altes, a l'entorn del 6. És a dir, que es tracta d'estudiants amb un bon nivell i que majoritàriament han triat la carrera en primera opció. Aquesta tendència francament positiva potser respon a un cert interès social, a una certa curiositat, a l'entorn dels fenòmens artístics, i potser també perquè es pensa que la complexitat i la versatilitat del món de les arts, de la gestió del patrimoni, del mercat artístic i antiquari, del món audiovisual, hauran de permetre la ubicació professional dels joves titulats en Història de l'Art.

Els estudis de la llicenciatura són necessàriament generalistes, comprenen des del món antic fins a l'art contemporani, inclòs el cinema i algunes nocions generals de museografia i d'arts decoratives. Només una petita part dels nous historiadors de l'art continuen la seva formació en el camp de la recerca científica, mitjançant el doctorat a la mateixa universitat, o dins alguna altra institució, com ara els museus. D'altra banda, de l'ampli abast cronològic —del món antic fins al contemporani— i tipològic dels camps d'estudi —de l'arquitectura fins al cinema—, fan que difícilment pugui haver-hi una certa consciència professional comuna per a tots els llicenciats universitaris en Història de l'Art. Per això segurament l'agrupació professional de fet funciona de forma voluntària a partir d'associacions concretes, com ara l'Associació Catalana de Crítics d'Art, o la recent Associació de Museòlegs de Catalunya, o la Sociedad Española de Historia del Cine. Altres associacions més genèriques, com el Comité Español de Historia del Arte (CEHA), tenen un significatiu patrimoni científic en l'organització de congressos bianuals, el darrer va ser ja l'onzè, però en la pràctica el CEHA no acaba d'esdevenir un instrument concret de defensa i representació professional dels historiadors de l'art.

En un món on les transformacions del coneixement són enormes i accelerades i on les tipologies laborals tendeixen a fer-se cada cop més fluides i complexes, segurament no és gaire raonable reivindicar la creació d'un gremi o d'una corporació pensada per controlar, administrar o defensar unes actuacions professionals. Però també és evident que la falta d'una veu autoritzada i col·lectiva per opinar i plantejar qüestions d'interès general és un fet molt negatiu per als historiadors de l'art. Els problemes en realitat existeixen i són prou importants. Per exemple, la progressiva i preocupant disminució de la docència de la Història de l'Art en l'ensenyament secundari; o el nul protagonisme dels historiadors de l'art en l'elaboració dels criteris d'intervenció i restauració del patrimoni monumental, fins ara quasi monopoli dels arquitectes, dels arqueòlegs, dels restauradors o dels eclesiàstics; o l'escandalosa escassa presència dels professionals de la història i de la crítica en els patronats dels museus d'art de Catalunya, ocupats quasi exclusivament per polítics o funcionaris amb molt poca autonomia. Són només algunes de les qüestions més punyents on potser caldria expressar-se amb una certa claredat. D'altra banda, tampoc no hem d'amagar que el comportament de determinats historiadors de l'art, que han tingut altes responsabilitats de gestió en el patrimoni i en els grans museus, no sempre ha estat exemplar, i per això han contribuït a afeblir i no pas a reforçar la imatge pública i la dimensió institucional i política de la professió.

El problema principal és, però, aquesta apatia col·lectiva, que es concreta en la inexistència d'una veu autoritzada i responsable en defensa d'un espai professional específic i digne. Aquest és un fet negatiu que ens perjudica a tots aquells que ens sentim vinculats d'una manera o altra a les arts, a tots els que ens sentim pròxims i compromesos amb el nostre patrimoni artístic i monumental. Convé recordar, a més, que el llegat que hem de deixar a les futures generacions no el conformen només unes pedres i unes obres venerables, sinó que també ho poden ser, ho han de ser, les actituds, les posicions i els escrits dels que les estudiem, dels que les ensenyem als altres, dels que les fem ser gaudides i estimades com a cosa pròpia i per això veritablement perdurables. El silenci i la passivitat d'avui són una greu hipoteca per al demà.